

KAIKUKORTTI HYVINVOINNIN TUKENA

Käyttäjien kokemuksia Espoossa

Janne Heinonen
Katariina Ulander

Helsingin yliopisto
valtiotieteellinen tiedekunta
sosiaalityö

Tutkimusraportti
17.12.2017

Ohjaaja:
Yliopistonlehtori
Maria Tapola-Haapala

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos/Institution– Department Sosiaalitieteiden laitos	
Tekijä/Författare – Author Janne Heinonen ja Katariina Ulander			
Työn nimi / Arbetets titel – Title Kaikukortti hyvinvoinnin tukena. Käyttäjien kokemuksia Espoossa.			
Oppiaine /Läroämne – Subject Sosiaalityö			
Työn laji/Arbetets art – Level Käytäntötutkimus	Aika/Datum – Month and year 17.12.2017	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages 32 sivua + 3 liitettä	
Tiivistelmä/Referat – Abstract			
<p>Kaikukortti on kulttuurikortti, joka tarjoaa pienituloisille espoolaisille mahdollisuuden osallistua kulttuuritapahtumiin. Kaikukortti on kehitetty osana Kulttuuria kaikille -hanketta. Kulttuuripalvelut kuuluvat kaikille ja Kulttuuria kaikille -hankkeen tavoitteena on ollut edistää kaikille avoimia ja moninaisuutta tukevia kulttuuripalveluja. Saavutettavuuden ja moninaisuuden kysymykset liittyvät hyvin läheisesti hyvinvoinnin käsitteeseen. Käytäntötutkimuksen tavoitteena on tuoda kuuluviin Kaikukortin käyttäjien kokemuksia Kaikukortin vaikutuksesta heidän hyvinvointiinsa. Tutkimuskysymyksenä on: Millaisia kokemuksia Kaikukortin haltijoilla on kortin käytöstä oman hyvinvoinnin näkökulmasta?</p> <p>Käytäntötutkimus on tehty yhteistyössä Espoon aikuissosiaalityön ja Helsingin yliopiston kanssa. Käytäntötutkimus on toteutettu laadullisin tutkimusmenetelmin. Aineisto on kerätty kahden yksilöhaastattelun ja yhden ryhmähaastattelun avulla. Aineiston analyysimenetelmänä on käytetty teorialähtöistä sisällönanalyysiä.</p> <p>Hyvinvointi on kokonaisvaltainen ja laaja käsite. Käytäntötutkimus lähestyy hyvinvointia Erik Allardtin (1976) perustarpeiden luokittelun näkökulmasta. Hyvinvointia rakentavat ulottuvuudet Allardt jaottelee elintasoon (having), yhteisyysuhteisiin (loving) ja itsensä toteuttamiseen (being).</p> <p>Kaikukortin käyttö osoittautui merkitykselliseksi erityisesti yhteisyysuhteiden osalta. Yhteisyysuhteet joko tukivat tai estivät kulttuuritapahtumiin osallistumista ja siten joko tuottivat tai heikensivät hyvinvointia. Myös elin- ja asuinympäristön merkitys korostui. Kodin sijainti suhteessa kulttuuritapahtumiin vaikutti keskeisesti siihen, osallistuivatko ihmiset tapahtumiin vaiko eivät. Mitä lähempänä kotia tapahtumia järjestettiin, sitä herkemmin tapahtumiin osallistuttiin. Oma aktiivisuus ja mielenkiinto lisäsivät kulttuuritoimintaan osallistumista. Tärkeäksi hyvinvoinnin kannalta muodostuivat osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunteet, jotka mahdollistuivat kulttuuritapahtumissa.</p> <p>Keskeisinä Kaikukortin kehittämiskohteina tutkimuksessa nousivat esiin Kulttuurikaveri- ja Kaikukorttitoiminnan yhteistyön tiivistäminen, perhekortin kehittäminen henkilökohtaisen kortin rinnalle, perheille suunnatun kulttuuritarjonnan kehittäminen, kulttuuritapahtumien tarjonnan laajentuminen ulkopuolelle ja kulttuuriryhmän perustaminen henkilöille, jotka kokevat vaikeaksi lähteä kulttuuritapahtumaan yksin ja hyötyvät ryhmässä tekemisestä. Lisäksi tulisi kiinnittää huomiota siihen, miten Kaikukorttitapahtumien löydettävyyttä ja saavutettavuutta voitaisiin parantaa olemassa olevissa informaatiokanavissa.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Kaikukortti, kulttuuri, hyvinvointi			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	3
2 Tutkimuksen lähtökohdat.....	5
3 Hyvinvoinnin ulottuvuudet	7
3.1 Elintaso – Having	8
3.2 Yhteisyyssuhteet – Loving	9
3.3 Itsensä toteuttaminen – Being	10
3.4 Hyvinvoinnin ulottuvuudet tutkimuksessa.....	11
4 Tutkimuksen toteutus.....	13
4.1 Tutkimusaineisto	13
4.2 Aineiston analyysi	14
4.3 Tutkimuksen etiikka	15
5 Tutkimustulokset.....	17
5.1 Elintaso – Having	17
5.2 Yhteisyyssuhteet – Loving	20
5.3 Itsensä toteuttaminen – Being	23
5.4 Keskeisimmät tutkimustulokset ja kehittämiskohteet	25
5.5 Tulosten hyödyntäminen ja julkaiseminen.....	27
6 Yhteenveto ja pohdinta	28
Lähteet.....	31
LIITE 1. Tiedote Kaikukortin käyttäjille.	33
LIITE 2. Haastattelurunko.	34
LIITE 3. Suostumus haastatteluun ja aineiston käyttöön tutkimuksessa.	35

1 Johdanto

Käytäntötutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää Kaikukortin käyttäjien kokemuksia Kaikukortin vaikutuksesta heidän hyvinvointiinsa. Käytäntötutkimus tehtiin yhteistyössä Espoon aikuissosiaalityön ja Helsingin yliopiston kanssa. Kaikukortti on osa Kulttuuria kaikille -hanketta. Kulttuuria kaikille -hankkeen tehtävänä on tarjota valtakunnallisesti tietoa ja tukea kulttuuritoimijoille saavutettavuuden ja moninaisuuden kysymyksissä. Saavutettavuus ja moninaisuus liittyvät puolestaan läheisesti tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja hyvinvoinnin käsitteisiin. Kaikukortin tarkoituksena on tuottaa hyvinvointia mahdollistamalla kulttuurikokemuksia vähävaraisille. Kaikukortti on käytössä Espoossa ja Kainuussa sekä kokeiluna Lappeenrannassa. (Haataja 2016, 6.)

Vuonna 2015 hankkeena alkanut Kaikukortti-toiminta on nykyään osa Espoon kaupungin palveluja, ja sen vastuutahoina Espoossa toimivat kulttuurin tulosityksikkö ja aikuisten sosiaalipalvelut. Kaikukortilla voi hankkia maksuttomia pääsylippuja erilaisiin kulttuuritapahtumiin ja -kohteisiin Espoon alueella. Kaikukortti on henkilökohtainen eikä maksa käyttäjälleen mitään. Kaikukortin voi saada espoolaisen sosiaali- ja terveysalan toimijan asiakas, jolla ei ole taloudellisia resursseja pääsylippujen hankintaan. Asiakkuuden määrittelyssä tärkeintä on se, että työntekijä tunnistaa henkilön asiakkaaksi, ei niinkään se, onko henkilö asiakasrekisterissä. Kaikilla korttia jakavilla toimijoilla ei myöskään ole varsinaista asiakasrekisteriä. Mitään tulo rajoja kortin hankintaan ei ole, vaan olennaista on asiakkaan oma kokemus taloudellisesti tiukasta tilanteesta. Kortin haltijan tulee olla vähintään 16-vuotias. Alle 16-vuotiaalle lapselle voi vanhempi varata lipun omalla kortillaan. (Kulttuuria kaikille 2017.)

Kulttuurielämysten mahdollistaminen kaikille on hyvinvoinnin kannalta tärkeää. Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisiä suhteita käsittelevissä tutkimuksissa, hankkeissa ja toimintaohjelmissa on painottunut kulttuuri elämänlaadun, osallisuuden, yhteisöllisyyden ja arjen toimintojen edistäjänä. Hyvinvointi on kokonaisvaltainen käsite, joka ei tarkoita pelkästään tiettyä tulotasoa ja terveyttä vaan myös osallistumista. Pelkkä tieto mahdollisuudesta olla osallisena muun yhteiskunnan toiminnassa lisää yksilön luottamusta yhteiskuntaa kohtaan. Mahdollisuus osallistua kulttuuritapahtumiin lisää toimijan osaamista ja luo-

vuutta sekä ympäristön yhteisöllisyyttä. Kulttuurilla on tärkeä osansa myös henkisten tarpeiden tyydyttäjänä. Henkisten tarpeiden tyydyttäminen ja hyvinvoinnin lisääminen vaativat tuekseen luottamusta ja vuorovaikutusta. Ihmisiä ei tule jättää yhteisön ulkopuolelle, vaan vähäosaisimmillekin on tarjottava mahdollisuus osallistua. Osallistumisen kokemuksesta voidaan lisätä kuuntelemalla ihmisten toiveita ja kokemuksia. (Aaltio 2013, 18–20.)

Käytäntötutkimus pyrkii tuomaan kuuluviin espoolaisten Kaikukortin haltijoiden kokemuksia ja toiveita. Kaikukortin käyttäjien ja toimijoiden kokemuksia on tutkittu tähän mennessä Kulttuuria Kaikille -hankkeen taholta toteutettuina kyselyinä vuosina 2015 ja 2016. Lisäksi Kaikukorttitoimintaa arvioidaan espoolaisten kulttuuritoimijoiden ja sosi- ja terveysalan toimijoiden kesken vuosittain syys- ja kevätkausina. Käytäntötutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa tuoretta laadullista tietoa käyttäjien henkilökohtaisista kokemuksista Kaikukortin käytöstä ja kortin vaikutuksista käyttäjien hyvinvointiin.

Tutkimusraportin aluksi esittelemme tutkimuksen lähtökohtia käytäntötutkimuksen näkökulmasta sekä kuvaamme tutkimuksen toimintaympäristöä. Tämän jälkeen käsittelemme tutkimuksemme teoreettista taustaa, jonka jälkeen käymme läpi tutkimusasetelman. Seuraavaksi esittelemme tutkimuksen aineiston ja sen analyysitavan ja tarkastelemme tutkimukseen liittyviä tutkimuseettisiä näkökulmia. Tämän jälkeen on vuorossa tutkimustulosten esittely. Lopuksi pohdimme tulosten hyödynnettävyyttä ja tutkimuksen onnistumista sekä teemme yhteenvedon tutkimuksesta ja sen annista niin itsellemme kuin tutkimuksen tilaajallekin.

2 Tutkimuksen lähtökohdat

Käytännöistä lähtevän tiedonmuodostuksen tarve on jatkuvasti kasvanut. Tätä tarvetta tyydyttämään on pääkaupunkiseudun sosiaalityön kehittäjien keskuudessa luotu käytäntötutkimuksen malli, jossa sosiaalityön käytäntöjä tutkitaan ja kehitetään yhteistyössä työyhteisöjen, asiakkaiden, tutkijoiden ja opiskelijoiden kanssa. Käytäntötutkimuksessa on kyse yhteisestä oppimisen ja tiedonmuodostuksen prosessista. Sosiaali- ja terveydenhuollon meneillään olevat reformit korostavat entisestään sellaisen tutkitun ja käytännössä kokeillun tiedon merkitystä, joka on pyritty muodostamaan demokraattisen dialogin kautta. (Satka ym. 2016, 8–12.) Omassa käytäntötutkimusessamme kävimme tuota dialogia jatkuvasti keskenämme sekä toimeksiantajan ja asiakkaiden että opettajien ja muiden opiskelijoiden kanssa. Käytäntötutkimuksemme tarkoituksena oli olemassa olevan käytännön tutkiminen, ja se kohdentui vakiintuneen toiminnan tarkasteluun asiakkaiden hyvinvoinnin näkökulmasta. Keskustelimme ja sovimme käytäntötutkimuksen aiheesta yhteistyössä Espoon kaupungin aikuissosiaalityön kanssa. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa kiinnitimme erityistä huomiota siihen, että tutkimusaihe oli merkityksellinen ja ajankohtainen toimintaympäristössään.

Käytäntötutkimuksemme ajoittui syys-joulukuulle 2017. Tutkimus toteutettiin tiiviissä yhteistyössä Espoon aikuissosiaalityön sosiaalisen kuntoutuksen kanssa. Käytäntötutkimuksen koordinoijana ja yhteistyötahona toimeksiantajan puolelta toimi ryhmätoimintojen koordinaattori Saara Lipponen. Käytäntötutkimuksen tiimoilta sovimme alkupalaverin, joka toteutui suunnitellusti 22.9. Alkupalaverin lisäksi pidimme välipalavereita sekä haastateltavia rekrytoidessamme että haastattelukertojen jälkeen. Loppuyhteenvedon pidämme raportin julkaisun jälkeen. Pidimme yhteyttä toimeksiantajan kanssa tiivistä myös sähköpostitse ja tutustuimme Kaikukortin toimintakontekstiin, sosiaalisen kuntoutuksen. Lokakuussa kävimme tutustumassa palvelukahvilan toimintaan (3.10.) ja vierailimme Yhteiskehittäjät-ryhmässä (12.10.), jossa Kaikukortti-toiminta tunnettiin kokemusasiantuntijoiden taholta hyvin ja jossa keskustelimme yhdessä haastattelukysymyksistä ja tiedon keruun tavasta. Yhteistyömme Espoon aikuissosiaalityön kanssa sujui hyvin. Saimme heiltä apua sekä haastateltaviemme rekrytointiin että haastattelujen käytännön järjestelyihin. Haastatteluja varten saimme käyttöömmme toimivat tilat Espoon kaupungin Me-talolta, josta järjestyi myös kahvitarjoilu haastateltaville.

Käytäntötutkimuksen toteutimme parityönä ennalta sopimamme työnjaon mukaisesti. Tutkimusprosessimme koostui käytäntötutkimuksen opiskelusta, tutkimussuunnitelman laatimisesta, teoreettisen lähestymiskulman valinnasta, teoreettiseen aineistoon perehtymisestä, Kaikukortin haltijoiden haastatteluista, haastattelumateriaalin litteroinnista, aineiston analyysistä, tutkimusraportin laatimisesta ja tutkimustulosten esittelystä. Tutkimustulosten mahdollisesta hyödyntämisestä käytännön tasolle vastaavat myöhemmin Espoon aikuissosiaalityö ja Kulttuuria kaikille -hanke.

Koko tutkimuksen ajan teimme tiivistä yhteistyötä sekä keskenämme että Espoon aikuissosiaalityön ja Helsingin yliopiston kanssa. Olimme toisiimme yhteydessä viikoittain, jolloin vaihdoimme ajatuksia sekä päivitimme suunnitelmaamme ja työnjakoamme. Toimimme myös toistemme kirjoitusten tarkastajina ja sovimme yhdessä, mitä korjaamme ja muutamme. Tutkimusta suunnittelimme alusta asti yhdessä. Tutkimussuunnitelman ja tämän raportin kirjoitimme puoliksi. Toinen meistä toimi haastattelujen pääasiallisena vetäjänä toisen keskittyessä havainnointiin ja täydentäviin kysymyksiin sekä aineiston litterointiin. Aineiston analysoimme yhdessä. Tutkimuksemme aikana teimme molemmat kaikkea tutkimukseen liittyvää, ja voimmekin rehellisesti todeta tämän tutkimuksen syntyneen hyvän yhteistyömme tuloksena. Työhöemme saimme myös korvaamatonta apua Espoon aikuissosiaalityön yhteyshenkilöltämme Saara Lipposelta sekä tutkimuksemme ohjaajalta yliopistonlehtori Maria Tapola-Haapalalta.

3 Hyvinvoinnin ulottuvuudet

Hyvinvoinnin käsite on laaja, ja sitä voidaan lähestyä useista eri näkökulmista. Yleisesti hyvinvointia tarkastellaan fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten ulottuvuuksien kautta. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos THL (2016) määrittelee hyvinvoinnin terveyden, materiaalsen hyvinvoinnin ja subjektiivisesti koetun hyvinvoinnin tai elämänlaadun avulla. Maailman terveysjärjestö WHO (2017) puolestaan on määritellyt terveyden olevan kokonaisvaltainen fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvoinnin tila, joka tuottaa ihmiselle elämänlaatua. Voidaankin sanoa, että hyvinvointi on kokonaisvaltainen käsite, joka kulkee rinnakkain terveyden ja elämänlaadun käsitteiden kanssa. Hyvinvoinnilla on yksilöllinen sisältö, mutta se kietoutuu vahvasti ympäröivään yhteiskuntaan.

Hyvinvointi on keskeinen käsite hyvinvointivaltion konseptissa, jonka päämääränä on ollut pyrkimys turvata väestön arkiset perusresurssit luomalla tasavertaiset mahdollisuudet ja lähtökohdat kaikille kansalaisille. Hyvinvoinnin arvioinnissa on kyse todellisen maailman ja toivotun maailman välisestä vertailusta, joka edellyttää yhteiskunnallista arvopohjaa (Allardt 1976, 13).

Erik Allardt lienee kuuluisin Pohjoismaista hyvinvointivaltiota tutkinut teoreetikko, joka lähestyi hyvinvoinnin käsitettä ihmisten perustarpeiden tyydyttyneisyydestä käsin. Hänen mukaansa hyvinvointi on tila, jossa ihmisen on mahdollista tyydyttää keskeiset tarpeensa (Allardt 1976, 23). Tarpeet ilmentävät olemassa olevia sosiaalisia arvoja, ja arvot edustavat niitä asioita, joita tarvepyrkimysten avulla yritetään saavuttaa ja jotka koetaan tavoittelemisen arvoisiksi (mt., 28–29). Allardt mukaan perustarpeiden tulee olla tietyssä määrin tyydytettyjä, jotta ihminen pystyisi elämään mielekästä elämää.

Allardt (1976, 33) lähestyy hyvinvointia aineellisten ja persoonattomien resurssien ja ihmisten suhteiden näkökulmasta. Hän näkee hyvinvoinnin kokonaisvaltaisena tilana, joka muodostuu elintasosta ja elämänlaadusta suhteessa ympäröivän maailmaan tarjoamiin mahdollisuuksiin sekä henkilökohtaiseen kokemukseen näiden toteutumisesta. Elintasoon kuuluvat aineelliset resurssit ovat hyvinvoinnin kannalta ensisijaisia. Aineellisten resurssien turvin ihminen ohjailee elämäänsä ja ne ovat oleellisia välttämättömien tarpeiden, kuten fysiologisten tarpeiden tyydyttämiseksi. Voidakseen tyydyttää myös

muita tarpeita, ihminen tarvitsee jonkun tarpeen tyydyttyneisyyttä, jolloin tyydyttynyt tarve toimii myös resurssina (mt., 36). Inhimillisten suhteiden laatu kuvastaa puolestaan elämänlaatua, jota Allardt (1976, 33) tarkastelee ihmisten, yhteiskunnan ja ympäristön välisiin suhteisiin perustuvana tarpeentyydytyksenä. Ihmisellä on luontainen tarve kokea rakkauden ja hellyyden tunteita. Näiden saavuttamiseksi ihminen tarvitsee vastavuoroisia sosiaalisia suhteita. (Mt., 43.) Yhteiskunnassa hyvinvointia rakentavat ulottuvuudet Allardt (1976, 38) jaottelee kolmeen luokkaan. Näitä ovat elintaso (having), yhteisyys-suhteet (loving) ja itsensä toteuttaminen (being).

3.1 Elintaso – Having

Elintason osatekijät, joita ovat tulot, asumistaso, työllisyys, koulutus ja terveys (Allardt 1976, 50), ovat perustavanlaatuisia ja ensisijaisia hyvinvointia sääteleviä arvoja. Keskeisimmäksi hyvinvointia sääteleväksi arvoksi elintason osalta Allardt (1976, 121) näkee tulot, jotka mahdollistavat välttämättömien elinehtojen ja tärkeiksi koettujen hyvien asioiden hankkimisen sekä päämäärien saavuttamisen elämässä. Näiden saavutettujen resurssien avulla ihminen ohjailee omia elinehtojaan ja muita resursseja, joiden turvin tavoitellaan muita hyvinvoinnin kannalta tärkeiksi koettuja arvoja. Tuloilla viitataan yleensä ihmisen brutto- tai nettotuloon. Tuloksi voidaan lukea myös aineettomat yleishyödylliset luontaisedut, joita ihminen saa tulojensa lisäksi ja jotka eivät ole rahassa mitattavissa (Mt., 122).

Tuloihin liittyvät keskeisesti myös työllisyyden ja työttömyyden kysymykset. Ansiotulon ollessa hallitsevin tulonlähde, nousee työllisyys merkittäväksi hyvinvoinnin osatekijäksi (Allardt 1976, 126–127). Taloudellisen turvallisuuden ajatellaan yleisesti vaikuttavan ihmisen hyvinvointiin myönteisesti, kun taas elintasosta aiheutuva niukkuus nähdään päinvastoin riskinä ihmisen hyvinvoinnille ja terveydelle (Mt., 39). Työllistyäkseen ihminen tarvitsee yleensä koulutuksen. Koulutus nähdään siten elintasoja tuottavana resurssina, jonka avulla ihminen hallitsee ja pystyy säätelemään aineellisia elinehtojaan. Koulutus vaikuttaa muun muassa tuloihin epäsuorasti ammatin valinnan kautta ja on siten tärkeä osatekijä, jolla on vaikutusta muihin elintason osatekijöihin. (Mt., 132.)

Suhde kotiin ja elinympäristöön korostuu etenkin terveydentilan heikentymisen seurauksena, ja puutteelliseksi koetut asuinolosuhteet voivat vaikuttaa hyvinvointiin alentavasti. Allardt (1976, 123) puhuu yleisesti asumistasosta elintasoja tuottavana resurssina, joka luo turvallisuutta. Asumistasoon vaikuttavat asunnon lisäksi myös ihmisen elin- ja asuinympäristö, joita voidaan tarkastella fyysisen ja sosiaalisen ympäristön näkökulmasta. Hyvinvointia tukeva fyysinen ympäristö on turvallinen ja ympäristössä on ihmisen tarvitsemat palvelut, kun taas sosiaalisella ympäristöllä viitataan ympäristön viihtyvyyteen ja yhteisöihin.

Terveys on hyvinvoinnin kannalta keskeinen tekijä, jonka avulla voidaan vaikuttaa muihin elintason osatekijöihin ja itsensä toteuttamisen muotoihin. Hyvinvointi ja terveys rinnastetaan usein toisiinsa, mutta Allardt (1976, 134) näkee terveyden olevan ennen kaikkea resurssi, joka mahdollistaa muiden elintason osatekijöiden saavuttamisen. Sairauksien ja alentuneen terveydentilan ajatellaan vaikuttavan heikentävästi koettuun hyvinvointiin, mutta myös ihmisen sosiaaliseen ympäristöön ja käyttäytymiseen (mt., 41). Terveys on siten hyvinvoinnin tila, jossa ihmisen toimintaa ei rajoita mikään sairaus tai sairaudesta johtuva toimintakyvyn vaje (Aaltio 2013, 61).

2.2 Yhteisyssuhteet – Loving

Ihmisellä on luontainen tarve yhteisyyteen toisten ihmisten kanssa. Ja tuo tarve täyttyy, jos ihminen tuntee kuuluvansa johonkin sosiaaliseen verkostoon. Mikäli yhteisyyden kuulumisen tarve ei täyty, voi tämä vaikuttaa heikentävästi ihmisen hyvinvointiin. Allardt (1976, 50) jaottelee yhteisyssuhteet ihmissuhteiksi, jotka rakentuvat perheyhteisyydestä, paikallisyhteisyydestä sekä ystävyssuhteista. Yhteisyssuhteet perustuvat arvoihin, ja arvot ilmenevät ihmisen käytöksessä suhteessa muihin ihmisiin. Keskeistä yhteisyssuhteissa ovat rakkauden, toveruuden ja yhteenkuuluvuuden tyydyttämisen tarpeet, joiden saavuttamiseksi ihminen tarvitsee kykyä ymmärtää toista ihmistä, kykyä asettua toisen ihmisen asemaan sekä kykyä ilmaista tunteitaan. (Mt., 43.)

Yleisesti ajatellaan, että kaikilla ihmisillä tulisi olla jokin oma sosiaalinen yhteisö tai verkosto johon kuulua. Sosiaalinen yhteisö voi koostua esimerkiksi perheestä, ystävästä tai

vaikkapa harrastuksen kautta muodostuneesta yhteisöstä. Näiden verkostojen kautta ihminen saa tunnepohjaista tukea ja apua myös vaikeina aikoina. Allardt (1976, 43) näkee kin yhteisyysuhteiden olevan vastavuoroisia ja perustuvan luottamukselle. Hyvinvointia vahvistaa ihmisen oma kokemus itsestään tarpeellisena ja hyödyllisenä yhteisön jäsenenä. Ristiriitatilanteita yhteisyysuhteissa voi syntyä, mikäli yhteisön jäsenten roolit muuttuvat tai suhde sisältää jännitteitä, jolloin voimavarana ja turvallisenä koettu suhde voi kääntyä päinvastaiseksi ja vaikuttaa heikentävästi ihmisen hyvinvointiin. (Mt., 144, 150.)

Paikallisyhteisyys liittyy vahvasti asuinpaikkaan ja -ympäristöön. Se on myös resurssi, jonka vaikutukset voivat olla joko hyvinvointia tukevia tai sitä vähentäviä. Allardt (1976, 145) näkee paikallisyhteisyyden tunnepitoisena juurtumisena, jolloin ihmiset ovat sidoksissa asuinpaikkaansa johon tuntevat yhteenkuuluvuutta. Paikallisyhteisyys sisältää myös yhteisöllisen avun annon (mt., 146) ja se nähdään hyvinvoinnin kannalta lähtökohtaisesti positiivisena. Se voi kuitenkin myös rajoittaa hyvinvoinnin toteutumista esimerkiksi sitomalla henkilön paikkakunnalle jossa ei ole tarjolla töitä (mt., 148).

2.3 Itsensä toteuttaminen – Being

Allardt (1976, 46) toteaa itsensä toteuttamisen olevan yksinkertaistettuna vieraantumisen vastakohtia. Itsensä toteuttamista määrittää se, mitä ihminen on suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan. Itsensä toteuttamisen osatekijöinä ovat arvonanto, korvaamattomuus, poliittiset resurssit sekä vapaa-ajan toiminta. Arvonanto liitetään vahvasti ihmisen yhteiskunnalliseen asemaan ja statukseen, joiden kautta ihminen saa osakseen arvonantoa toisilta. Arvonanto liittyy hyvinvoinnin kannalta siihen, kokeeko ihminen yhteenkuuluvuutta ympäröivään yhteiskuntaan ja saako hän osakseen arvonantoa ympäristöstään (mt., 164). Yhteiskunnallinen asema, taloudellinen valta ja koulutus puolestaan vaikuttavat ihmisen henkilökohtaisiin poliittisiin resursseihin. Poliittisten resurssien avulla ihminen vaikuttaa elämäänsä ja saa mahdollisuuden ongelmiansa käsittelyyn sekä mahdollisuuksiin vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon (mt., 169).

Korvaamattomuus koskee ihmisiä yksilöinä. Hyvinvoinnin näkökulmasta korvaamattomuus liittyy siihen, miten ihminen on yhteiskunnassa korvattavissa. Yhteisyysuhteissa

korvaamattomuus nousee tärkeäksi hyvinvoinnin edellytykseksi. Korvaamattomuus näytetään yhteisyyssuhteissa usein avunantona ja hyvän tekemisenä. Perhesuhteissa ihminen saattaa puolestaan olla korvaamaton läheisilleen. Toiminnan päämääränä on tuottaa toiselle ihmiselle hyvää oloa ja motiivina toiminnalle voi olla toivon ylläpitäminen ja toisen ihmisen kunnioittaminen. (Allardt 1976, 165.)

Vapaa-ajan toiminta voi sekin olla resurssi, joka on hyvinvoinnille joko hyödyllistä tai haitallista. Mielekäs tekeminen on itsensä toteuttamista, ja parhaimmillaan se ehkäisee yhteisyyssuhteista sekä yhteiskunnasta vieraantumista. Vapaa-ajan toimintaan osallistumisen nähdään ehkäisevän sosiaalista eristäytymistä ja yksinäisyyttä ja olevan siten hyvinvoinnin kannalta merkityksellistä (Allardt 1976, 176). Vapaa-ajan toiminnan ajatellaan tyydyttävän yksilöllisiä tarpeita, mutta ne eivät välttämättä muodostu resursseiksi, jotka tuottaisivat hyvinvointia. Haitallinen vapaa-ajan toiminta voi kasvattaa vieraantumisen riskiä. (Mt., 175.)

2.4 Hyvinvoinnin ulottuvuudet tutkimuksessa

Lähestyimme tutkimuksessamme hyvinvoinnin käsitettä Allardtin perustarpeiden luokittelun pohjalta. Tutkimuksessamme ymmärrämme elintason ja hyvinvoinnin välisen suhteen taloudellisten, terveydellisten ja asuinympäristön vuorovaikutuksessa muokkautuneena. Yhteisyyssuhteet näemme ensisijaisesti ihmisen sosiaalisten suhteiden olemassaolon tai näiden suhteiden puuttumisena ja niiden vaikutuksena ihmisen hyvinvointiin. Yhteisyyssuhteiden näemme muodostuvan perhe-, ystävyys- ja paikallistasoilla. Itsensä toteuttamisella tarkoitamme tutkimuksessamme hyvinvoinnin muodostumista mielekkään tekemisen kautta, jolloin ihminen kokee korvaamattomuutta, arvokkuutta ja yhteenkuuluvuutta ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteisyyssuhteissa.

Tarkastelimme hyvinvointia myös kulttuurin näkökulmasta. Vapaa-aikaa arvostetaan hektisessä yhteiskunnassamme entistä enemmän ja kulttuuriharrastusten suosio on kasvanut viimeisten vuosikymmenten aikana. Aiempien tutkimusten mukaan kulttuurin harrastaminen sellaisenaan ei liity suoraan hyvinvointiin, vaan taustalla ajatellaan olevan sosiaalisuuden, yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden merkitykset. Yhdessä tekeminen,

sosiaalinen vuorovaikutus ja keskinäinen luottamus korostuvat hyvinvoinnin ja kulttuurin välisessä yhteisyydessä. (Liikanen 2011, 16.)

Kulttuurilla on neljä hyvinvointiin vaikuttavaa mekanismia. Ensiksi kulttuuri antaa elämyksiä, ja elämyksen kokemukset voidaan rinnastaa Allardtin itsensä toteuttamisen kontekstiin. Toiseksi kulttuuritoiminnalla on yhteys parempaan koettuun terveyteen ja hyvän elämän kokemukseen. Tämä kulttuurinen ulottuvuus voidaan nähdä rakentuneena Allardtin elintason määrittelyn kautta. Kolmanneksi kulttuuri synnyttää yhteisöllisyyttä ja verkostoja, jotka auttavat hallitsemaan elämää paremmin. Yhteisyyssuhteiden merkitys hyvinvointia tuottavana resurssina korostuu myös Allardtin perustarpeiden luokittelussa. Neljänneksi kulttuuri ja varsinkin taide lisää viihtyvyyttä ja kauneutta elinympäristössä, minkä rinnastamme Allardtin määrittämään elintasoon. Kaikki neljä edellä mainittua kulttuurin ja hyvinvoinnin yhteyttä liittyvät vahvasti ihmisen itsensä kokemaan hyvinvointiin ja ovat siten merkityksellisiä myös tutkimuksessamme. (Hyypä & Liikanen 2005, 113.)

4 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksessamme kerättiin tietoa Kaikukortin käyttökokemuksista ja kokemuksista Kaikukortin vaikutuksista käyttäjien hyvinvointiin. Tutkimustehtävässä korostuu käyttäjien itsensä kokema hyvinvointi ja siihen vaikuttavat tekijät. Hyvinvointia lähestyimme Allardtin perustarpeiden luokittelun pohjalta, ja tarkastelemmekin tutkimuksessamme ensisijaisesti sitä, millaisia vaikutuksia Kaikukortilla on käyttäjien kokemuksen mukaan ollut heidän omaan hyvinvointiinsa juuri Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksien näkökulmasta.

Tutkimuskysymyksemme on: Millaisia kokemuksia Kaikukortin haltijoilla on kortin käytöstä oman hyvinvointinsa näkökulmasta?

4.1 Tutkimusaineisto

Keräsimme tutkimusaineiston toteuttamalla kaksi yksilöhaastattelua ja yhden ryhmähaastattelun. Ryhmähaastatteluun osallistui viisi henkilöä. Yksilöhaastattelut mukaan lukien tutkimukseen osallistui kaikkiaan seitsemän henkilöä. Laitoimme tutkimuslupahakemuksen vireille 23.10. ja saimme tutkimusluvan 1.11. Olimme ajatelleet rekrytoivamme haastateltavat itse Espoon kaupungin aikuissosiaalityön palvelukahvilan kautta, mutta aikataulullisista syistä tämä ei onnistunut. Tutkimukseen osallistuneet yksilöhaastateltavat saimme Espoon aikuissosiaalityön kautta, ja sovimme haastateltavien kanssa haastatteluajankohdat 3.11. Ryhmähaastattelun idea syntyi vieraillessamme Espoon aikuissosiaalityön Yhteiskehittäjä-ryhmässä 12.10. Vierailulla tutkimusaiheesta käytiin vilkasta ja monipuolista keskustelua, joten totesimme, että kokemusasiantuntijoiden ryhmähaastattelu toisi esiin moniäänisyyttä, erilaisia näkemyksistä ja mahdollisesti syventäisi yksilöhaastattelujen sisältöä. Ryhmähaastattelujen tarkoituksena ei pidetä osallistujien yksimielisyyttä aiheesta, vaan erilaisten kokemusten ja näkemysten esiintuomista yhteisen keskustelun avulla (Pietilä 2017, 112–113).

Yksilöhaastattelut pidimme 7.11. ja ryhmähaastattelun 16.11. Yksilöhaastattelut olivat kestoltaan noin 45 minuuttia kukin ja ryhmähaastattelu kesti kokonaisuudessaan tunnin

ja 30 minuuttia. Olimme etukäteen miettineet haastattelukysymykset, joita käytimme apuna haastatteluja tehdessä (LIITE 2). Haastattelukysymykset olivat tarkoituksella laajoja ja avoimia, jotta ne herättäisivät keskustelua eivätkä olisi lähtökohtaisesti vain yhdellä tai kahdella sanalla vastattavia. Haastattelukysymysten tarkoituksena oli ohjata keskustelua haastateltavien omien kokemusten ja Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuuksien suuntaan. Näytimme haastattelukysymykset etukäteen haastateltaville ja kerroimme keskustelevamme tänään näiden kysymysten pohjalta.

Haastatteluiden luonnetta voidaan kuvata teemahaastattelun ja syvähaastattelun välimuotona. Molemmille haastattelumuodoille on tyypillistä, että aihepiiri on tiedossa ja haastattelussa pyritään löytämään ratkaisu ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti. Teemahaastattelu etenee yleensä haastattelurungon mukaisesti, kun taas syvähaastattelu mahdollistaa jouston suhteessa haastattelun etenemiseen haastateltavan puheen mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75–76.) Toinen yksilöhaastattelu eteni haastateltavan ehdoilla ja toinen enemmän haastattelurungon mukaisesti. Ryhmähaastattelussa haastattelukysymykset synnyttivät haastateltavien välistä itseohjautuvaa keskustelua, jolloin meidän tutkijoiden tehtävänä oli tarkentavien kysymysten esittäminen ja keskustelun rajaaminen niin, että aiheessa pysyttiin. Huolehdimme kaikissa haastatteluissa siitä, että saimme vastauksen kaikkiin etukäteen mietittyihin haastattelukysymyksiin. Äänitimme haastattelut ja litteroimme ne haastatteluja seuranneina päivinä. Litteroitua aineistoa kertyi kaiken kaikkiaan 26 sivua rivivälillä 1.

4.2 Aineiston analyysi

Aineiston analysointi tapahtui teorialähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä analyysi perustuu aikaisempaan viitekehykseen tai teoriaan, joka ohjaa analyysin tekemistä. Ensimmäisenä vaiheena on analyysirungon muodostaminen, joka omassa analyysissämme tarkoitti aineiston lajittelua Allardtin (1976) perustarpeiden luokittelun mukaisesti.

Aineiston litteroinnin jälkeen tutustuimme tahoillamme aineistoon lukemalla haastattelut läpi. Teimme molemmat yksin analyysiä muun muassa karsimalla aineistosta epäoleelliseksi katsomiamme asioita pois ja merkkäämällä alustavasti Allardtin jaotteluun sopivia

lausumia. Epäoleellisena näimme sellaiset asiat, jotka eivät vastanneet tutkimusaihetta, kuten esimerkiksi keskustelut ajankohtaisista televisio-ohjelmista. Alustavan analyysin jälkeen aloitimme varsinaisen analyysin tekemisen. Merkitsimme aineistoon kolmea eri väriä käyttäen ne asiat, jotka sopivat Allardtin perustarpeiden luokitteluihin. Tietty väri kuvasti siten yhtä Allardtin nimeämää luokkaa. Tämän jälkeen ryhmittelimme aineiston värikoodien mukaisesti. Ryhmittelyn jälkeen jatkoimme ryhmien sisäistä luokittelua muodostamalla alaluokkia. Teorialähtöisessä analyysissä voidaan edetä etsimällä joko yläluokkaan tai alaluokkaan kuuluvia ilmiöitä ja sisällyttämällä nämä analyysirunkoon (Tuomi & Sarajärvi 2009, 114).

Luvussa 5 esittelemme analyysimme tulokset. Esitämme tulokset Allardtin perustarpeiden luokittelun mukaisesti. Kuljetamme teoriaa ja aiempien tutkimusten tuloksia analyysin mukana. Vahvistaaksemme tuloksia nostamme esiin suoria lainauksia haastatteluista. Suorissa lainauksissa esiintyvä merkintä ... tarkoittaa haastatteluissa haastateltavan puheessa ilmennyttä pitempää taukoa ja --- puolestaan kuvaa haastateltavan puhuvan välissä jostakin muusta ja palaavan myöhemmin takaisin viittaamalla aiemmin puheessaan esiintyvään asiaan.

4.3 Tutkimuksen etiikka

Tutkimuksen tekemisessä vastuu on aina tekijällä, minkä vuoksi on tärkeää, että tutkija on itse eettisesti sitoutunut tutkimustyöhön. Clarkeburn ja Mustajoki (2007, 43–44) ovat koonneet yhteen kaikilla tieteenaloilla pätevät tieteellisen tutkimuksen hyväksyttävät periaatteet, joita myös me olemme tutkimustyössämme sitoutuneet noudattamaan. Näitä ovat: Tieteellinen rehellisyys ja huolellisuus tutkimuksen tekemisessä. Avoimuus ja läpinäkyvyys tutkimuksen valinnoista. Tieteellisen tunnustuksen huomioiminen asianmukaisesti. Eettisesti kestävien tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien valinnat. Älyllinen vapaus työstää uutta tietoa ja kritisoida vanhaa sekä julkinen velvollisuus ja vastuu tutkimuksen julkaisemisesta. Näitä eettisiä näkökulmia olemme noudattaneet tutkimustyössämme ja tuoneet niitä esille myös tutkimusraportissamme.

Haimme tutkimusluvan Espoon kaupungilta heti tutkimussuunnitelman hyväksymisen jälkeen. Keräsimme tutkimusaineiston haastattelemalla Kaikukortin haltijoita eli asiakkaita. Asiakkaiden haastatteleminen ei ole eettisesti ongelmatonta. Huolehdimme siitä, että haastateltavat ottivat osaa tutkimukseen omasta kiinnostuksestaan ja haastattelut perustuivat vapaaehtoisuudelle. Yksilöhaastateltaviin olimme yhteydessä tutkimusluvan varmistumisen jälkeen, ja sovimme heidän kanssaan haastatteluajankohdista. Kysyimme jokaiselta haastatteluun osallistuvalla suostumuksen haastatteluun ja aineiston käyttämiseen tutkimuksessa (LIITE 3). Kerroimme haastateltaville, että haastattelut äänitetään ja äänitallenteet muutetaan tekstitiedostoksi. Äänitallenteet on poistettu haastatteluaineiston litteroinnin jälkeen. Tekstitiedostot on tallennettu ilman selkeitä tunnistetietoja tietokoneillemme ja tekstitiedostot poistamme tiedostoista tutkimusraportin hyväksymisen jälkeen. Oleellinen osa tutkittavien suojaa on luottamuksellisuus, mikä tarkoittaa, ettei tutkimuksen yhteydessä saatuja tietoja luovuteta muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen (Sarajärvi & Tuomi 2009, 131). Kerättyä tutkimusaineistoa olemme käyttäneet ainoastaan tämän tutkimuksen tekemisessä. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2009, 7) painottaa luottamuksellisuutta sekä tutkittavien anonymiteettiä, minkä vuoksi olemme lopullisessa raportoinnissa kiinnittäneet erityistä huomiota siihen, etteivät yksittäiset asiakkaat olisi tunnistettavissa.

5 Tutkimustulokset

Aineiston analyysiä ohjasivat Allardtin (1976) perustarpeiden luokittelun kolme kategoriaa, joita ovat elintaso, yhteisyyssuhteet ja itsensä toteuttaminen. Esitämme analyysin tulokset luokittelun mukaisesti. Kaikkia luokittelun sisäisiä osatekijöitä emme analyysissä havainneet. Haastatteluissa emme halunneet liikaa haastattelukysymysten avulla ohjata haastateltavia Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksien suuntaan, vaan pääpaino oli haastateltavien omilla kokemuksilla ja tulkinnoilla, joita analyysivaiheessa peilasimme Allardtin ajatuksiin hyvinvoinnista.

5.1 Elintaso – Having

Allardtin (1976, 41) mukaan elintason osatekijät ovat perustavanlaatuisia ja ensisijaisia hyvinvoinnin muodostavia arvoja. Elintason osatekijöistä turvalliseksi koetulla taloudellisella tilanteella on vaikutusta ihmisen kokemaan hyvinvointiin myönteisesti, kun taas alhainen tulotaso on riski ihmisen hyvinvoinnille (mt., 39). Kaikukortti on tarkoitettu vähävaraisille Espoolaisille, ja sen ideana on mahdollistaa kulttuuritapahtumiin osallistuminen pienituloisille. Analyysissä havaitsimme, että maksulliset kulttuuritapahtumat jäävät pääsääntöisesti pienituloiselta väliin ja haastateltavat kokivat, että Kaikukortti on tarpeellinen juuri taloudellisesta näkökulmasta. Taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna Kaikukortti lisää pienituloisen hyvinvointia.

”Tää ideahan on että se ois vähävaraisille mahdollisuus mennä tutustumaan.”

”Ja vaikka mä olen vähävarainen ja tälleen ja silleen tunnustaudun siihen ryhmään ja puolustan heitä. Niin niin. Kyllä mä käyn sitten.”

Kaikukorttia ei pääsääntöisesti koettu taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna leimaavaksi. Haastatteluista kävi kuitenkin ilmi, että toisinaan Kaikukorttitapahtumissa kortinhaltija voi kohdata leimaavaa kohtelua ja sen linkittyvän ensisijaisesti haltijan omaan kokemukseen Kaikukortin käyttämisestä taloudellisiin perusteisiin. Hyvinvointi rakentuu subjektiivisesta kokemuksesta, joka syntyy yhteiskunnassa vallitsevien arvojen ja erilaisten

toimintojen yhteensovittamisena (Raijas 2011, 262). Yhteensovittamisessa voi ilmetä arvonannon ristiriita, joka saattaa vaikuttaa heikentävästi hyvinvointiin.

”...tuntuu että lyötäs tämmönen köyhän leima ottaan kun sä käytät Kaikukorttia – Kyllä sen huomaa. Tämmönen vähän alentuva kohtelu. Sen niinku äänensävyistä näkee tai kuulee.”

Allardt (1976, 125) mukaan puutteelliseksi koetut asuin- ja elinympäristöt vaikuttavat heikentävästi hyvinvointiin. Havaitsimme, että elinympäristöllä ja erityisesti kodin sijainnilla on vaikutusta Kaikukortin käyttöön niin positiivisessa kuin negatiivisessakin mielessä. Elinympäristön on todettu vaikuttavan ihmisten hyvinvointiin ja hyvässä elinympäristössä hyvinvointia lisäävät hyvät liikenneyhteydet, palveluiden läheisyys sekä kulttuuri- ja vapaa-ajan toiminnot (Raijas, 2011, 254). Yhdeksi merkittäväksi Kaikukortin käyttöä estäväksi tekijäksi koettiin tapahtumien sijainti suhteessa oman kodin sijaintiin. Haastatteluista kävi ilmi, että tapahtumat ovat keskittyneet tietyille alueille eikä tarjontaa juurikaan ole näiden keskittymien ulkopuolella. Yleinen kokemus oli, että mitä lähempänä kotia tapahtumia järjestetään, sitä herkemmin tapahtumiin osallistutaan ja mitä kauempana kotoa tapahtumat ovat, sitä vaikeammaksi osallistuminen tapahtumiin koetaan.

”Ajatellaan näin, että jos mä asuisin muualla Espoossa. Silloin ei olis tapahtumia --- Että tapahtumia jos ajatellaan --- niin pitäis saada vähän laajemmalle alueelle.”

Haastateltavat kokivat, että kodin ja tapahtumien väliset pitkät välimatkat olivat ongelmallisia liikkumisesta aiheutuvien vaikeuksien vuoksi. Liikkumista vaikeutti hankalaksi koetun julkisen joukkoliikenteen käyttö ja julkisen liikenteen kalleus. Haastatteluista kävi ilmi, että julkisen liikenteen käyttö ja ylipäätänsä liikkumisen maksullisuus tuovat ilmaiselle Kaikukorttitapahtumalle hintaa. Suomalaisessa yhteiskunnassa tuloerot ovat kasvaneet, ja erityisesti pienituloiset ovat jääneet yleisestä tulokehityksestä jälkeen. Resurssien ollessa rajalliset niiden käyttöä joudutaan rajaamaan ja kohdentamaan (Raijas 2011, 249). Vähävaraiselle tämä tarkoittaa usein valinnan tekemistä perustarpeiden, kuten ruuan, ja kulttuuritapahtuman välillä. Tällaisen valintatilanteen edessä perustarpeet menevät kulttuuritapahtuman edelle. Myös Allardt (1976, 41) painottaa fysiologisten tarpeiden ensisijaista tyydytystä hyvinvoinnin kannalta.

”Ei monella oo varaa siihen bussilippuunkaan et se on kuitenkin aika hintava --- Että jos pitää miettiä että ostanko bussilipun vai pari litraa maitoa ja leivän niin...”

Liikkumista vaikeuttivat myös koettu terveydentila ja toimintakyvyssä tapahtuneet muutokset. Allardt (1976, 53) näkee terveyden resurssina, jonka turvin ihminen ohjailee elin-
ehtojaan. Terveydentila ja toimintakyky määrittävät sitä, miten ihminen voi hyödyntää
käytettävissä olevia resursseja (Aaltio 2013, 18). Terveys ja toimintakyky mahdollistavat
toimintaan osallistumisen (mt., 61). Haastateltavat kokivat terveydentilalla olevan mer-
kittävä vaikutus Kaikukortin käyttöön, ja Kaikukortin käytön puolestaan vaikuttavan po-
siitiivisesti terveyteen ja tuottavan siten hyvinvointia. Aineistosta käy ilmi, että terveyden-
tila on kaiken hyvinvoinnin perusta ja huonoksi koettu terveydentila rajoittaa tapahtumiin
osallistumista ja heikentää siten hyvinvointia. Huonoksi tai alentuneeksi koettu tervey-
dentila heikentää mahdollisuuksia lähteä kotoa. Erityisesti koettu fyysinen alentunut toi-
mintakyky ja tästä johtuvat liikkumisen vaikeudet vaikeuttivat kodin ulkopuoliseen toi-
mintaan osallistumista.

”Että jos ei oo terveyttä niin silloin ei satamiljoonaa auta mitään.”

*”Minä taas en pysty, ei kestä jalat. Ei voi kävellä pitkiä matkoja ---
Kun kädet ei käy ja jalat ei toimi ni se loppuu siihen.”*

Allardt (1976, 140) on todennut ahdistuneisuuden ja masentuneisuuden tunteiden korre-
loivan muihin elintason osatekijöihin ja vaikuttavan heikentävästi hyvinvointiin. Kogni-
tiiviset rajoitteet voivat heikentää ihmisen autonomiaa, mikä puolestaan voi estää ihmistä
osallistumista yhteisön tapahtumiin (Aaltio 2013, 63). Tarkastellessamme terveydentilan
vaikutusta hyvinvointiin havaitsimme, että kotoa lähtemisen esteenä voi fyysisen toimin-
takyvyn rajoitteiden lisäksi olla myös psyykkisiä esteitä. Psyykinen este voi liittyä esi-
merkiksi pelkotilaan yksin liikkumisesta, jolloin pelkotila hallitsee ja rajoittaa Kaikukort-
titapahtumiin osallistumista. Positiivinen vaikutus terveyteen näkyy erityisesti psyykki-
sen hyvinvoinnin lisääntymisenä virikkeiden ja sosiaalisten kontaktien mahdollistumisen
seurauksena tapahtumissa.

*”Kun ne tilaisuudet on iltaisin ja mä pelkään kulkee yksin tuolla. ---
Se on tyssännyt vähän siihen, että...”*

”Ei vaikka välillä on väsynyt. Mutta se on terveellisesti väsynyt. Se on sama niinku liikunta. Jos liikkumisesta väsyä, sit on terveellisesti väsynyt.”

Terveiden myönteiset piirteet kuvastavat hyvinvointia ja ne heijastelevat subjektiivisia tunteita (Hyypä & Liikanen 2005, 35). Terveiden negatiivisiin piirteisiin saatetaan puolestaan yhdistää huonomuutta, heikkoutta tai jopa alemmuutta kuvaavia merkityksiä, jotka aiheuttavat leimautumista ja siten vaikuttavat kielteisesti hyvinvoinnin kokemiseen. Haastatteluista kävi ilmi, että Kaikukortti liitetään yleisessä keskustelussa ja informaatiokanavissa liikuntarajoitteisuuteen, minkä vuoksi kortti koetaan leimaavana ja ihmisiä harhaanjohtavana. Haastateltavat toivat esiin, että suurin osa kortin haltijoista on perusterveitä ihmisiä ja kortin käytettävyyttä hankaloittaa liikuntarajoitteisuuteen ja esteettömyyteen viittaaminen.

*”Kerro mulle se ihminen, joka klikkaa [liikuntarajoitteisten sivuja],
joka on terve, kävelee, eikä ole liikuntarajoitteinen.”*

5.2 Yhteisyssuhteet – Loving

Yhteisyssuhteet ja yhteisöllisyys ovat hyvinvoinnin kantava voima ja yhteisyys on resurssi, joka auttaa toteuttamaan myös muita arvoja (Allardt 1976, 43). Yhteisöjen ajatellaan tukevan jäsentensä hyvinvointia ja antavan turvan ihmisen kohdatessa kriisejä tai menetyksiä elämässä (Pessi & Seppänen 2011, 291). Yhteisyssuhteiden merkitys korostui Kaikukortin käyttäjien kokemuksissa. Haastateltavat kokivat kortin käytön mahdollistavan sosiaalisten suhteiden luomisen ja luotujen tai olemassa olevien yhteisyssuhteiden ylläpitämisen. Aineistosta käy ilmi, että jo tapahtumat itsessään ovat myös sosiaalisia tapahtumia, joissa on mahdollisuus kanssakäymiseen toisten ihmisen kanssa. Tapahtumissa tavataan tuttuja ja ystäviä, muodostetaan uusia suhteita, keskustellaan ihmisten kanssa ja koetaan yhteenkuuluvuutta. Lisäksi tietty tapahtumapaikka voi muodostua turvalliseksi ja kodikkaaksi koetuksi paikaksi ja siten merkitykselliseksi ihmisen elämässä. Kaikukorttitapahtumat voivat myös korvata menetettyjä yhteisyssuhteita, tuoda tasapainoa elämään ja lisätä näin hyvinvointia.

”...kun tunnen ja tiedän henkilöitä niin sieltä sitten näkee ja tulee juteltua.”

”Se on niinku mun toinen olohuone --- Henkilökuntakin on huomannu.”

”Kyllä se on se sosiaalinen, ihan mikä tahansa tapahtuma.”

Kaikukortin käyttö tuki ystävyysuhteiden ylläpitämistä, ja haastateltavat kokivat ystävyysuhteiden olevan merkittävä tekijä siinä, että he ovat aktivoituneet Kaikukortin hankintaan ja käyttöön. Aineistosta käy ilmi, että haastateltavat myös jakoivat Kaikukortista tietoa omissa paikallisyhteisöissään asuinalueillaan. Yhteisöllisyyden ajatellaan lähtökohtaisesti edistävän ja ylläpitävän yhteenkuuluvuutta sekä ehkäisevän vieraantumista (Allardt 1976, 234). Tiedon jakaminen yhteisyysuhteissa ja toisten auttaminen voivat muodostua yksilön voimavaraksi ja siten myös hyvinvointia tuottaviksi (Pessi & Seppänen 2011, 297).

”Hän on tämmönen joka järjestää ja en viittinyt kieltäytyä. Että pysyy suhteet ja niin.”

”...ja oltiin poikaporukalla ja heillä kaikilla oli Kaikukortti. Mutta se vaatii semmosta aktiiviteettia.”

”Oon yrittänyt tarjota niin että se elokuvateatteri on siinä kahdensadan metrin päässä. Niin että hankkikaa se Kaikukortti --- Se on niin heille --- vaikeeta. Se on just että --- miten se pitää paketoita että se niinku edes jotenkin sais jonkinlaista liikettä päälle.”

Ihmisellä on luontainen tarve kuulua johonkin sosiaaliseen verkostoon ja yhteisyyden puuttuminen voi heikentää hyvinvointia (Allardt 1976, 44). Ystävyysuhteiden puute heikensi Kaikukortin käytettävyyttä. Aineistossa käy ilmi, että olemassa olevien sosiaalisten suhteiden merkitys korostuu ja merkityksellisten suhteiden puute vähentää halukkuutta osallistua Kaikukorttitapahtumiin. Haastateltavat korostivat, että hyvinvoinnin kannalta merkityksellistä on yhdessä jaettu kokemus tärkeäksi koetun ihmisen kanssa. Allardt (1976, 234) näkee ystävyysuhteet merkityksellisimpinä tuottamaan onnentunteita, viihtyvyyttä ja tarpeiden tyydyttyneisyyttä ja siten vaikuttavan positiivisesti hyvinvointiin. Useampi haastateltava ilmaisi, että kävisi enemmän tapahtumissa, mikäli olisi kaveri tai

mahdollisuus saada kaveri mukaan tapahtumiin. Yhdessä tekeminen motivoi tapahtumiin osallistumista ja korostaa tunnetta yhteisöllisyydestä ja ryhmään kuulumisesta.

”Mulle se liittyy siihen et mä oon jonkun mukavan ihmisen kanssa jossain ja tulee jonkunlainen yhteinen kokemus jonkun kanssa.”

”Mä oisin halunnut, että joku ois lähtenyt mun mukaan --- Ei sitä yksin saa lähetyksi”

”...semmosia tapahtumia että valmiiksi ois joku tietty ryhmä... voi kimpassa kattoo.”

Perhe on yleisin yhteisyysuhde, josta ihminen saa tukea ja joka motivoi yksilöitä (Allardt 1976, 250). Analyysistä havaitsimme, että yhteisyysuhteiden osalta haasteeksi muodostui Kaikukortin osalta se, että haastateltavat kokivat tapahtumien pääsylippujen hankinnan monimutkaiseksi erityisesti silloin, kun oli tarkoitus hankkia lippu myös puolisolle tai perheelle. Henkilökohtaiseksi tarkoitettu kortti ei mahdollista lipun hankintaa puolisolle, eikä haastateltaville ollut selvillä esimerkiksi se, kuinka monelle alle 16-vuotiaalle lapselle lipun voi hankkia. Haastatteluista käy myös ilmi, ettei esimerkiksi perhetapahtumia ole juurikaan tarjolla. Haastatteluissa ehdotetaan, että Kaikukortti laajennettaisiin perheiden, pariskuntien ja yksinäisten ja liikuntarajoitteisen ikääntyneiden osalta niin sanotuksi perhekortiksi, jolla pystyttäisiin hankkimaan lippu kaikille saman perheen jäsenille tai yhdelle saattajalle. Hankalaksi koettu lipunhankinta estää tapahtumiin osallistumista ja tapahtumissa käymistä erityisesti pariskuntien osalta.

”Mulla ja mun vaimolla on molemmilla Kaikukortti. Ja mä yritin ostaa Lippupalvelusta lipun --- sit mä käänsin selän, ni tyttö kysy multa et onko mulla valtakirja ostaa vaimolle lippua. Mä sanoin, että ei helkkarissa. Mä ymmärrän postissa jos mä haen vaimolle kirjattua kirjettä niin mä tarviin valtakirjan. Mutta jotta mä voin ostaa yksiviiskymmentä lippu, ni mulla pitäis olla valtakirja”

”Kuitenkin on aika isoja perheitä eikä oo rahaa niin ne lapset jää aina niinku käymättä kaikissa. --- Ois joku semmonen että mihin pääsis viemään sen katraan silleen että ei aina tarttis mieltii sitä rahaa sitten.”

Analyysissä havaitsimme, että koti koetaan usein paikaksi, jonne on helppo jumiutua, vaikka tahtotilaa olisikin käydä Kaikukorttitapahtumissa. Aineiston perusteella kotoa lähteminen liittyy perhesidoksiin ja siihen, että joku toinen henkilö tarvitsee läsnäoloa, tai kotoa lähtemisen mahdollistumiseksi voidaan tarvita toisen henkilön tukea. Tällöin sosiaalisten suhteiden merkitys korostuu, ja niiden puuttuessa Kaikukorttitapahtumiin osallistuminen jää toissijaiseksi. Perhe on yhteisö, jonka varaan avun saaminen pääsääntöisesti rakentuu. Allardt (1976, 43) näkee yhteisyysuhteiden sisältävän ennen kaikkea rakkauden ilmaisuja ja huolenpitoa, joita molemmat osapuolet vastavuoroisesti antavat toisilleen.

”...kun on se tilanne että sieltä kotoa ei pääse oikeastaan mihinkään. Kun tilanne on tällöinen että hoidat asioita --- niin se on lähinnä stressi lähteä jonnekin. Että sanotaan näin jos olosuhteet ois hyvät -- - niin ihan varmasti ruvettais nauttimaan ja ois nautinto lähteä käymään jossakin elokuvissa tai kunnan näyttelyssä...”

5.3 Itsensä toteuttaminen – Being

Allardt (1976, 46) näkee itsensä toteuttamisen hyvinvoinnin kannalta positiiviseksi resurssiksi, jonka avulla ihminen kehittää itseään ja vaikuttaa omaan elämäänsä. Keskeistä on, että ihmisellä on mahdollisuus nauttia oman toimintansa lopputuloksesta (Mt., 160). Kaikukortti mahdollistaa kulttuuritoimintaan osallistumisen. Haastateltavat toivat esille käyvänsä enemmän kulttuuritapahtumissa verrattuna aikaan ennen Kaikukorttia. Kaikukorttitapahtumat antavat haastateltavien mukaan virikkeitä, tuottavat elämyksiä ja ovat lisänneet ja laajentaneet näkökulmia suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan ja maailmankatsomukseen. Haastatteluista käy ilmi, että Kaikukortin avulla ihmisten toimintakentät ovat laajentuneet, avartuneet ja monipuolistuneet. Lisäksi tapahtumat ovat herättäneet uteliasuutta ja tuottaneet sisältöä elämään myös tapahtumien ulkopuolella. Kaikukortti on siten lisännyt hyvinvointia monella tasolla ja luonut yhteenkuuluvuutta ympäröivään yhteiskuntaan.

”Kaikukortti se tuo niinku enemmän. Jos maksaisit itse, sä ostaisit ne josta sä tietäisit että varmasti tykkäät.”

”Jokainen uus tapahtuma saa ajatukset vähän niinku laukkaamaan.”

”Sisältöä tuli siitä, että puolituntia keskusteltiin miehen sielunelämästä.”

Vapaa-ajan toiminta ehkäisee yhteiskunnasta vieraantumista. Toiminnot vaihtelevat aina yksilöllisten intressien mukaisesti. Allardt (1976, 175-176) painottaa vapaa-aikaa mahdollisuutena itsensä toteuttamisen resurssina, joka ehkäisee sosiaalista eristäytyneisyyttä ja yksinäisyyttä. Analyysistä havaitsimme, että toisille Kaikukortti toimii ainoana kodin ulkopuolisena ja vapaa-ajan hupina. Toisilla puolestaan muut harrastukset rajoittavat Kaikukortin käyttöä, jolloin merkittävimpana haasteena kortin käytölle koetaan ajan puute. Toisaalta taas Kaikukorttitapahtumat korvaavat puuttuvia harrastuksia tuoden sisältöä ja vaihtelua arkeen. Vapaa-ajalla vietetään aikaa mielellään ystävien kanssa ja Kaikukortti mahdollistaa ystävien kanssa yhdessä tekemisen.

”...pääsee pois sieltä neljän seinän sisältä.”

”Niin määhän olen ystävien kanssa vähän liikkeellä et se on semmoinen yhteinen harrastus --- Niin silloin ku seuraa tapahtumia --- niin välillä natsaa ja välillä se ei.”

Aktiivisesti toimivan yksilön ajatellaan valitsevan hyvinvointinsa kannalta merkityksellisiä toimintavaihtoehtoja ja kykenevän tekemään suunniteltuja ratkaisuja hyvinvointinsa tueksi (Allardt 1976, 329). Haastatteluissa korostui henkilökohtaisen mielenkiinnon merkitys Kaikukortin käyttöön ja tapahtumissa käymiseen. Myös elämänrytmi vaikuttaa siihen, miten tapahtumiin osallistutaan. Henkilökohtaista mielenkiintoa lisäsi aineiston mukaan myös ulkopuolelta tuleva aktivointi osallistua tapahtumiin. Tämä koettiin pääsääntöisesti mielekkäänä ja nähtiin motivoivana. Toisaalta ulkopuolelta tuleva aktivointi saatettiin kokea myös ahdistavana ja jopa painostavana. Haastatteluissa painottui mielekkääksi koetun tekemisen ja yhteenkuuluvuuden tunteen kokemukset hyvinvointia lisäävinä tekijöinä.

” [ystävän nimi] aina potkii mua, että lähetään sinne ja infoaa.”

”Voit sanoa, että täällä on tämmönen kortti, mutta jos toinen sanoo ei, niin se pitää heti lopettaa siihen”

5.4 Keskeisimmät tutkimustulokset ja kehittämiskohteet

Hyvinvoinnin näkökulmasta yhtenä keskeisimpänä tutkimustuloksena näemme yhteisyyssuhteiden merkityksen Kaikukortin käyttäjille. Yhteisyyssuhteet mahdollistavat Kaikukortin käytön, ja Kaikukorttitapahtumat toimivat paikkoina, joissa olemassa olevia yhteisyyssuhteita ylläpidetään ja uusia suhteita muodostetaan. Aiemmissa kulttuurin ja hyvinvoinnin välisiä suhteita koskevissa tutkimuksissa on todettu, että kulttuuri ei sellaisenaan liity hyvinvointiin vaan hyvinvointi muodostuu sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden tunteista (Liikanen 2012, 16). Haastateltavat kertoivat tapahtumien olevan sellaisenaan jo sosiaalisia ja siten tukevan hyvinvointia. Havaitsimme, että yhteisyyssuhteet tai niiden puuttuminen voivat olla myös esteenä Kaikukortin käytölle ja kulttuuritapahtumiin osallistumiselle ja siten myös hyvinvoinnille.

Yleisimmäksi esteeksi kulttuuritapahtumiseen osallistumille ja Kaikukortin käytölle haastateltavat mainitsivat, ettei heillä ole kaveria, jonka kanssa lähteä tai että Kaikukortti ei mahdollista pääsylipun hankkimista perheenjäsenelle tai ystävälle. Yhdeksi kehittämiskohteeksi näemmekin kulttuurikaveri- ja Kaikukorttitoiminnan välisen yhteistyön tiivistämisen sekä kulttuurikaveritoiminnasta tiedottamisen Kaikukorttia jaettaessa. Kulttuurikaveritoiminta on vakiintunut toimintamalli Espoon kaupungilla. Kulttuurikaveritoiminnan puitteissa kulttuurikaveri pääsee mukaan kulttuuritapahtumiin maksutta. Toisena kehittämiskohteena pidämme Kaikukortin osalta haastatteluissa esille tullutta perhekorttia. Perhekortti tulisi henkilökohtaisen kortin rinnalle, minkä turvin yksi perheenjäsen voisi hankkia pääsyliput kaikille perheenjäsenille. Perhekortti olisi mahdollista myöntää pariskunnille ja lapsiperheille sekä niille henkilöille, jotka alentuneen toimintakyvyn vuoksi tarvitsevat toisen henkilön apua osallistuakseen Kaikukorttitapahtumiin. Lapsiperheille suunnattujen kulttuuritapahtumien vähäisyys koettiin ongelmalliseksi, minkä vuoksi tähän olisi hyvä kiinnittää huomiota Kaikukorttitoimintaa kehitettäessä.

Toinen keskeinen tutkimustulos koskee asuin- ja elinympäristön sekä kulttuuritapahtumien välistä suhdetta. Haastatteluista kävi ilmi, että kulttuuritapahtumat ovat keskittyneet tietyille alueille, jolloin merkitykselliseksi muodostui kodin sijainti suhteessa kulttuuritapahtuman sijaintiin. Haastateltavat kokivat joukkoliikenteen käytön hankalaksi ja kalliiksi. Ilmaiselle Kaikukorttitapahtumalle tulee välimatkojen vuoksi myös hintaa, ja pie-

nituloiselle yhden bussilipun ostaminen voi muodostua kynnyskysymykseksi ja olla esteenä kulttuuritapahtumiin osallistumiselle. Kolmantena kehittämiskohteena näemme Kaikukorttitapahtumien tarjonnan laajentumisen mahdollisesti myös keskittymien ulkopuolelle. Haastatteluissa ehdotettiin, että muun muassa Nuuksion kansallispuistossa voitaisiin järjestää kulttuuritapahtumia. Luontoympäristön on todettu tutkimuksissa olevan rentouttava ja voimavaroja tukeva ympäristö, joka tuottaa hyvinvointia. Puhutaan niin sanotusti luontotaiteesta osana kulttuuria. (Hyypä & Liikanen 2005, 165–166.)

Kulttuurin ajatellaan tukevan hyvinvointia osallisuuden mahdollistumisen kautta. Kaikukortti mahdollistaa pienituloisten osallistumisen kulttuuritapahtumiin. Haastatteluista ilmeni, että Kaikukortti on lisännyt pienituloisten mahdollisuuksia osallistua kulttuuritapahtumiin. Se on avartanut, monipuolistanut ja antanut virikkeitä arkeen ja elämään. Kulttuurin ja hyvinvoinnin välistä suhdetta koskevissa tutkimuksissa on todettu kulttuuritoimintaan osallistumisen aktivoineen ihmisiä etsimään uusia kokemuksia ja asettamaan tavoitteita elämälleen. Taide voimaannuttaa ihmisiä ja vaikuttaa siten hyvinvointiin. (Liikanen 2011, 17, 19.) Näemme yhtenä keskeisenä tutkimustuloksena osallisuuden mahdollistumisen hyvinvointia tuottavana elementtinä. Osallisuus ei kuitenkaan toteudu ilman omaa mielenkiintoa osallistua ja lähteä kulttuuritapahtumiin. Haastatteluiden perusteella oman mielenkiinnon lisäksi tarvitaan terveyttä, toimintakykyä ja yhteisyysuhteita. Yhteisyysuhteet aktivoivat osallistumaan Kaikukorttitapahtumiin. Mielekäs yhdessä tekeminen korostui haastatteluissa ja useampi haastateltava koki, että Kaikukorttitapahtumat, jonne osallistuttaisiin ryhmänä, voisivat olla ihmisiä enemmän aktivoivia. Kehittämisehdotuksemme on, että perustettaisiin ryhmä henkilöille, jotka kokevat ryhmän tuen mielekkääksi ja aktivoivaksi kulttuuritapahtumiin osallistumiseksi.

Pääsääntöisesti haastateltavat eivät kokeneet Kaikukorttia leimaavaksi, mutta Kaikukorttitapahtumien löytäminen Espoon kaupungin ja palvelujen tuottajien sivuilta koettiin hankalaksi ja jopa leimaavaksi, sillä haastateltavien mukaan Kaikukortti rinnastetaan joidenkin kulttuuritoimijoiden verkkosivuilla liikuntarajoitteisuuden ja esteettömyyteen. Lähes kaikki haastateltavat toivat esiin kokemuksen siitä, että Kaikukorttitapahtumien löytäminen on vaikeaa, mikä on esteenä kulttuuritapahtumiin osallistumiselle. Kaikukorttitapahtumien löydettävyyttä ja saavutettavuutta muun muassa nykyisissä informaatiokanavissa olisi mielestämme hyvä kehittää ja miettiä sitä, miten tapahtumat ja ihmiset löytävät parhaiten toisensa.

5.5 Tulosten hyödyntäminen ja julkaiseminen

Tutkimuksen avulla saatiin laadullista sisältötietoa Kaikukortin käyttäjäkokemuksista. Kaikukortti on Espoon kaupungin vakiintunut toimintamalli, jota pyritään jatkuvasti kehittämään. Tämän vuoksi on tärkeää tuottaa tuoretta tietoa käyttäjäkokemuksista.

Raportoimme tutkimustulokset ja lähetämme lopullisen tutkimusraportin toimeksiantajalle sekä Helsingin yliopistolle 15.1.2018 mennessä. Käytäntötutkimuksen tulokset esitämme 15.12.2017 käytäntötutkimusseminaarissa suullisesti ja posterin muodossa. Tieto palautetaan toimeksiantajalle Espoon kaupungin Tutkivan sosiaalityön verkostotapaamisessa, jossa esittelemme tutkimuksemme keskeisimmät tulokset. Tutkivan sosiaalityön verkostotapaaminen järjestetään alkuvuodesta 2018.

6 Yhteenveto ja pohdinta

Toimeksiantajien esitellessä syyskuisena aamuna vaihtoehtojaan käytäntötutkimuksen kohteiksi olimme vielä melko hukassa sen suhteen, mitä tuleman pitää. Yksi esitellyistä vaihtoehtoista tuntui kuitenkin mielestämme erityisen kiinnostavalta. Meille ennestään tuntematon Kaikukortti vaikutti heti hyvälle aiheelle. Aikuissosiaalityön asiakkaille oli Espoossa tarjolla palvelu, jonka avulla pääsisi halutessaan ilmaiseksi seuraamaan kulttuuria. Tämä kuulosti mielestämme jopa epäilyttävän hyvältä. Kaikukortti oli lisäksi vielä suhteellisen uusi palvelu, eikä sitä ollut juuri tutkittu. Ajattelimme, että tämä on meidän tutkimusaiheemme ja teimme aihevarauksen.

Tutustuttuamme aiheeseen tarkemmin päädyimme tutkimaan Kaikukorttia sen käyttäjien kokeman hyvinvoinnin näkökulmasta. Hyvinvoinnin käsitettä lähestyimme Allardtin (1976) perustarpeiden luokittelun pohjalta. Tutkimuksen toteutimme haastattelemalla yhteensä seitsemää kaikukortin haltijaa. Haastattelumme koostuivat kahdesta yksilöhaastattelusta sekä yhdestä ryhmähaastattelusta. Haastattelukysymyksissä pyrimme painottamaan koettua hyvinvointia niin, että pystyisimme peilaamaan saatuja vastauksia valitsemaamme teoriataustaan. Tutkimusmenetelmänä käytimme teorialähtöistä sisältöanalyysia.

Aineistossamme korostuivat yhteisyysuhteet, jotka joko tukivat tai estivät kulttuuritapahtumiin osallistumista ja siten joko tuottivat tai heikensivät hyvinvointia. Myös elin- ja asuinympäristön merkitys korostui. Kodin sijainti suhteessa kulttuuritapahtumiin vaikutti keskeisesti siihen, osallistuivatko ihmiset tapahtumiin vaiko eivät. Mitä lähempänä kotia tapahtumia järjestettiin, sitä herkemmin tapahtumiin osallistuttiin. Oma aktiivisuus ja mielenkiinto lisäsivät kulttuuritoimintaan osallistumista. Tärkeäksi hyvinvoinnin kannalta muodostuivat osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunteet, jotka mahdollistuivat kulttuuritapahtumissa.

Tutkimuksemme ei olisi onnistunut ilman käytäntötutkimukseen kuuluvaa yhteistyötä. Keskinäinen yhteistyömme oli alusta saakka saumatonta. Saimme tutkimuksessa tarvitsemaamme apua myös tutkimuksemme ohjaajalta ja käytäntötutkimuskurssin muilta

opiskelijoilta. Yhteistyömme Espoon kaupungin kanssa sujui alusta asti hyvin. Saara Lipponen opasti meidät nopeasti Espoon aikuissosiaalityön ja sosiaalisen kuntoutuksen maailmaan ja pääsimme heti tutustumaan hankkeemme kannalta keskeisiin sosiaalityön tahoihin. Saimme Saaran kontaktien kautta myös ensiarvoisen tärkeää apua haastateltavien rekrytoinnissa. Espoon kaupunki tarjosi käyttöömme lisäksi hyvät haastattelutilat ja myönsi meille nopeasti tutkimusluvan.

Ongelmia tutkimukselle aiheuttivat aikataulun kireys, jonka vuoksi haastateltavien rekrytointi jouduttiin jättämään toimeksiantajan taholle. Haastateltavien määrää ei myöskään tällä aikataululla voinut nostaa tämän suuremmaksi. Koska haastateltavat olivat toimeksiantajan rekrytoimia ja haastatteluja oli suhteellisen vähän, voidaan tulosten yleistettävyys osittain kyseenalaistaa. Toisaalta koettua hyvinvointia edistävät tekijät ja Kaikukortin positiiviset vaikutukset tulivat aineistosta varsin selvästi esille. Yhtä selvästi aineistosta nousivat esille myös Kaikukorttia koskevat kehitysehdotukset ja palvelun ongelmat, jotka eivät edistäneet kortinhaltijoiden hyvinvointia.

Kaiken kaikkiaan Kaikukortilla on positiivinen vaikutus sen käyttäjien hyvinvointiin. Hyvinvointia voidaan kuitenkin entisestään lisätä pienillä muutoksilla. Keskeisiä kehittämiskohteita ovat Kulttuurikaveri- ja Kaikukorttitoiminnan yhteistyön tiivistäminen, perhekortin kehittäminen henkilökohtaisen kortin rinnalle, perheille suunnattuun kulttuuritarjontaan huomion kiinnittäminen, kulttuuritapahtumien tarjonnan laajentuminen keskittyneiden ulkopuolelle, kulttuurityhmän perustaminen niitä henkilöitä varten, jotka kokevat vaikeaksi lähteä kulttuuritapahtumaan yksin ja hyötyvät ryhmässä tekemisestä sekä kiinnittämällä huomiota siihen, miten Kaikukorttitapahtumien löydettävyyttä ja saavutettavuutta voitaisiin parantaa olemassa olevissa informaatiokanavissa. Kaikukorttia koskevaa tutkimustietoa kaivataan myös jatkossa lisää, jotta näytöt sen positiivisista vaikutuksista riittävät levittämään hyvän käytännön ympäri Suomea.

Meille opiskelijoina tämä tutkimus tarjosi hyvän opastuksen käytännön tutkimustyön maailmaan. Saimme kokonaisvaltaisen käsityksen siitä, miten vaativaa laadukas tutkimustyö on. Tutkimuksen onnistumiseen ei riitä pelkkä hyvä ajatus, vaan sen käytäntöön vieminen vaatii osaamista, niin teorian tuntemusta kuin tutkimuksen käytäntöjen hallintaa, kärsivällisyyttä ja riittäviä resursseja. Tutkimuksessa ei voi juuri oikoa, vaan kaikki tutkimuksen vaiheet on tehtävä huolella. Hyvin suunniteltu on toki puoliksi tehty, mutta

myös toteutusvaiheeseen on löydyttävä riittävästi aikaa ja muita resursseja. Meidän tutkimuksemme tärkein resurssi oli kaikkien tahojen saumaton yhteistyö, joka mahdollisti tämän tutkimuksen onnistumisen.

Lähteet

Aaltio, Elina (2013) Hyvinvoinnin uusi järjestys. Helsinki: Gaudeamus.

Allardt, Erik (1976) Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.

Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto (2007) Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2001) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Haataja, Mira (2016) Kaikukortti-kysely. Kaikukortin haltijoiden ja Kaikukortti-kumppaneiden kokemuksia Kaikukortti-toiminnasta sekä kehittämisideoita. Espoon Kaikukortti-kokeilu 1.4.–31.12.2015. Kulttuuria kaikille-palvelun julkaisuja 4/2016.

Hyypä, Markku T. & Liikanen, Hanna-Liisa (2005) Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kulttuuria kaikille (2017) Verkojulkaisu osoitteessa http://kulttuutiakaikille.fi/kaikukortti_espoo. Luettu 10.11.2017.

Liikanen, Hanna-Liisa (2011) Ikääntyminen ja kulttuuri. Kohti seniorikulttuuria. Ikäinstituutti. Helsinki: Kopio Niini Oy.

Liikanen, Hanna-Liisa (2002) Taide kohtaa elämän - Arts in Hospital-hanke ja kulttuuri-toiminta itäsuomalaisten hoitoyksiköiden arjessa ja juhlassa. Sosiaalityön väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, yhteiskuntapolitiikan laitos.

Pessi, Anne Birgitta & Seppänen, Marjaana (2011) Yhteisöllisyys. Teoksessa Saari, Juho (toim.) Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 288–313.

Pietilä, Ilkka (2017) Ryhmähaastattelu. Teoksessa Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvoori, Johanna (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 111–130

Raijas, Anu (2011) Arjen hyvinvointi. Teoksessa Saari, Juho (toim.) Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 243–263.

Satka, Mirja & Karvinen-Niinikoski, Synnöve & Nylund, Marianne & Hoikkala, Susanna (toim.) (2005) Sosiaalityön käytäntötutkimus. Helsinki: Palmenia.

Satka, Mirja & Julkunen, Ilse & Kääriäinen, Aino & Poikela, Ritva & Yliruka, Laura & Muurinen, Heidi (toim.) (2016) Käytäntötutkimuksen taito. Helsinki: Heikki Waris -instituutti & Mathilda Wrede -institutet.

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos THL (2017) Hyvinvointi. Verkkojulkaisu osoitteessa <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi> Viitattu 23.11.2017

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2009) Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käytäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi. Verkkojulkaisu osoitteessa <http://www.tenk.fi/fi/ohjeet-ja-julkaisut>. Luettu 1.10.2017.

LIITE 1. Tiedote Kaikukortin käyttäjille.

Tiedote Kaikukortin käyttäjätutkimuksesta

Teemme Espoon kaupungille käytäntötutkimusta Kaikukortin käyttäjäkokemuksista. Käytäntötutkimus on osa Helsingin yliopiston sosiaalityön maisteriohjelman käytäntötutkimuksen opintojaksoa. Sinulla on mahdollisuus kertoa kokemuksia Kaikukortin käytöstä osallistumalla lyhyeen haastatteluun. Haastattelun kesto on noin 30–60 minuuttia. Haastattelut toteutetaan tiistaina 7.11.2017 klo 13 alkaen Espoon keskuksessa. Haastattelupaikka ja -aika varmistetaan myöhemmin kaikille haastatteluun osallistuville. Haastatteluun osallistuville tarjotaan kahvit ja Finnkinon elokuvalippu. Tutkimuksen tulokset raportoidaan siten, ettei yksittäisiä haastateltavia voida tunnistaa. Haastattelussa kerätyt ääni- ja tekstitiedostot tuhoetaan välittömästi tulosten raportoinnin jälkeen. Lopullinen raportti toimitetaan Espoon kaupungille ja Helsingin yliopistolle. Mikäli olet kiinnostunut osallistumaan tutkimukseen, jätä tämä paperi täytettynä palvelukahvilan työntekijälle/aulan vahtimestarille viimeistään 3.11.2017.

Nimi:

Yhteystiedot (puhelinnumero tai sähköpostiosoite):

Ystävällisesti,

Janne Heinonen (janne.t.heinonen@helsinki.fi) & Katariina Ulander (katariina.ulander@helsinki.fi)

LIITE 2. Haastattelurunko.

Haastattelurunko

Taustatiedot:

sukupuoli, ikä (mihin ikähaarukkaan kuulut alle 30-vuotiaat, 30-50-vuotiaat, yli 50-vuotiaat)

Mitä mieltä olet Kaikukortista?

Kuinka pitkään, kuinka paljon ja missä olet Kaikukorttia käyttänyt?

Mistä ja miten saat tietoa Kaikukortin käyttökohteista?

Miten Kaikukortti on vaikuttanut arkeesi?

Millaista sisältöä Kaikukortti on tuonut arkeesi?

Mahdollistaako Kaikukortti jotain, joka ei aiemmin ole ollut mahdollista? Mitä?

Oletko kokenut Kaikukortin tarpeelliseksi, miksi?

Onko sinulla ollut esteitä Kaikukortin käytölle, minkälaisia?

Mitä Kaikukortti merkitsee sinulle?

Mitkä asiat tuottavat sinulle hyvinvointia, onko Kaikukortti vastannut näihin? Miten?

Onko Kaikukortti lisännyt mahdollisuuksiasi osallistua kulttuuritoimintaan? Miten?

Millaisena näet Kaikukortin arkesi kannalta tulevaisuudessa?

Millaisia kehittämissuhteita sinulla on Kaikukorttiin liittyen?

Mitä muuta haluat sanoa Kaikukorttiin ja sen käyttöön liittyen?

LIITE 3. Suostumus haastatteluun ja aineiston käyttöön tutkimuksessa.

Suostumus haastatteluun ja haastatteluaineiston käyttöön tutkimustarkoitukseen

Tutkimuksen nimi: Kaikukortin käyttäjäkokemukset

Tutkimuksen tekijät: sosiaalityön opiskelijat Janne Heinonen ja Katariina Ulander

Toimeksiantaja: Espoon kaupunki

Toimeksiantajan edustaja: ryhmätoimintojen koordinaattori Saara Lipponen

Osallistuminen tutkimukseen on täysin vapaaehtoista. Haastateltavalla on tutkimuksen aikana oikeus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen missä vaiheessa tahansa, ilman, että siitä aiheutuu mitään seuraamuksia. Jo kerättyä haastatteluaineistoa voidaan kuitenkin käyttää tutkimuksessa. Haastatteluihin osallistuvien henkilökohtaiset tiedot tulevat ainoastaan tutkimuksen tekijöiden käyttöön ja tulokset julkaistaan tutkimusraportissa siten, ettei yksittäinen haastateltava ole tunnistettavissa. Haastattelu nauhoitetaan ja äänitallennetta käsittelevät ainoastaan tutkimuksen tekijät. Äänitallenne muutetaan tekstitiedostoksi, ja ääninauha tuhoetaan tämän jälkeen. Tekstitiedostoon ei kirjata tunnistetietoja haastateltavasta. Tekstitiedosto tallennetaan tutkijoiden tietokoneille siihen saakka, kunnes lopullinen raportti on valmis ja lähetetty arvioitavaksi. Tämän jälkeen tekstitiedostot poistetaan tietokoneilta. Ilmoittautumislomake ja suostumuslomake haastatteluun tuhoetaan tutkimusraportin valmistumisen jälkeen.

Olen saanut riittävästi tietoa tutkimuksesta ja suostun osallistumaan haastatteluun.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimenselvennys